

DAGS ATT UPPTÄCKA VAD VI TAPPADE PÅ VÄGEN

Leif Zern, författare och teaterrecensent i Dagens Nyheter

När detta skrivs – i skarven mellan våren och sommaren 2008 – läser jag praktiskt taget varje dag i tidningarna om problem på landets teatrar. Om nedskärningar, otillräckliga anslag, scener som måste stängas, projekt som läggs i malpåse, frilansarnas eländiga situation. Teaterförbundet har redan slagit larm och kräver att regeringen tillsätter en kriskommission.

Ordet »kris« är som bekant vardagsvara på teaterområdet, älskat av teaterkritiker och andra debattörer, och har på senare tid nått det stadium av inflation där det kan köras omkring i skottkärra utan att någon höjer på ögonbrynen. Ändå har det förmodligen aldrig varit mer berättigat.

Ungefär samtidigt som tidningarna fylls av nyheter om teatrarnas dåliga ekonomi läser jag en mycket intressant artikel av Nina Björk i Dagens Nyheter. Den handlar om skillnaden mellan behov och begär. Hon har varit med sin son hos doktorn, som ger henne ett recept med antibiotika som hon själv får bestämma om hon ska ta ut: det vill säga läkaren avstår från sin traditionella läkarroll (att avgöra vad som är bäst för patienten) och överläter åt patienten att vara sin egen expert.

Jag har för övrigt varit med om samma sak för egen del: en läkare

som ger mig den där gula receptblanketten och säger att jag kan ta mitt penicillin om jag »tror« att det hjälper.

Nina Björks lilla anekdot ur vardagslivet är en sällsynt välfunnen metafor för det som händer på alla områden i samhället i dag. Vi går från behov till begär, från det som i någon mening går att objektivt fastställa till vad du själv »upplever«. Behov är någonting vi kan enas kring – du dör eller far illa om du inte får dina behov tillfredsställda. En politik som handlar om behov är med nödvändighet kollektiv och tillämpbar på alla. Den gör oss lika (och lika mycket värda).

Dina begär däremot är alltid individuella, du dör inte om du inte får precis den där krokodilväskan eller hummersupén.

Frågan är till vilken kategori kulturen räknas

Nu är frågan: till vilken kategori ska kulturen räknas? Jag tror att Nina Björks metafor med läkaren fungerar alldeles utmärkt om man vill förstå vad som händer med kulturpolitiken i dagens Sverige. Det är behoven som monteras ner medan begäret uppvärderas. Det är de kollektiva erfarenheterna som byts ut mot individuella intressen, önskemål och upplevelser. Ingen – ungefär så lyder tankegången – ska tala om för mig (eller någon annan medborgare) vad vi behöver, förutsatt att de grundläggande behoven är tillfredsställda; fast »medborgare« är egentligen fel ord, det används inte längre eftersom det anses alltför ljerat med ett tänkande som förknippas med några av välfärdssamhällets mest fundamentala principer.

Det är lätt att vara pessimistisk om framtidens kulturpolitik. Den kommer att lappa och laga, den kommer att ge stöd på eftersatta områden och uppmuntra till sponsring och andra privata initiativ. Säkert en hel del som kan åtgärdas – och visst har en lokal och regional kulturpolitik i några fall varit framgångsrik och tagit över när staten drar sig tillbaka. Fast frågan är om det över huvud taget går att bedriva kulturpolitik i ordets egentliga mening utan den medborgartanke som låg till grund för 1974 års nu dödförklarade kulturpolitik.

Naturligtvis är det inte möjligt att upprepa 70-talets lösningar. Men vad är det för fel på grunden de vilade på? Idén bakom medborgar-

begreppet, ett upplysningsarv, är att det finns vissa värden som hela samhället har intresse av att upprätthålla. Till dessa värden hör, menar jag, ett offentligt subventionerat kulturliv. Det är ett värde som inte kan sönderdelas i särintressen eller begär, eftersom det, en smula tillspetsat, ligger i allas intresse att några medborgare går på teater även om alla inte gör det.

Detta verkar vara en förbjuden tanke i dag, men det är så vitt jag förstår den som måste hållas liv. Den bygger på idén om ett gemensamt ansvar och ett slags representativitet (vi gör saker i varandras ställe).

I regeringens och andras retorik får vi oavbrutet höra att det är nya tider »nu«, att det är nostalgi och förmynderi att blicka tillbaka. Men varför måste vi vara slavar under detta nu? Det verkar vara dags att kasta en blick över axeln och upptäcka vad vi tappade på vägen.

